

Daniel Dzienisiewicz

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ORCID: 0000-0003-0400-5143

Błędy pisowniowe w wiadomościach przesyłanych na kartach pocztowych

1. Zagadnienia wstępne

Opracowania o charakterze normatywnym informują, że pisownia języka polskiego jest oparta na czterech podstawowych zasadach: fonetycznej, morfologicznej, historycznej i konwencjonalnej. Zasada fonetyczna polega na występowaniu odpowiedniości między głoskami i literami, np. w pisowni wyrazów *agrafka*, *baton* czy *dom*. Zasada morfologiczna sprowadza się do pisemnego odwzorowywania tożsamości części morfologicznych wyrazów bez względu na procesy zachodzące w ich wymowie, jak np. ubezdźwięcznienie spółgłosek w wygłosie – por. pisownię: *bez* [bes], *bzu*, *bzem*, *bzowy*. Zasada historyczna dotyczy natomiast rozróżniania znaków literowych *u* i *ó*, *rz* i *ż* oraz *ch* i *h*, których paralelne funkcjonowanie stanowi rezultat określonych procesów historycznojęzykowych. Wreszcie zasada konwencjonalna odnosi się do zjawisk, których nie można uzasadnić za pomocą zasad fonetycznej, morfologicznej i historycznej, np. pisowni wielkich i małych liter, łącznego i rozdzielnego zapisu wyrazów przyimkowych czy partykuły *nie* z różnymi częściami mowy [WSO PWN: 9–11; SO PWN: 15–17]¹. Reguły pisowni języka polskiego dotyczą takich aspektów graficznych, jak oznaczanie samogłosek i spółgłosek, zapis wielkich i małych

1 Opis kształtowania się zasad pisowni polskiej na różnych etapach rozwoju polszczyzny opisano m.in. w pracach: Jodłowski 1979; Klemensiewicz 1935, 1936, 1999: 91–99; Długosz-Kurczabowa, Dubisz 2006: 66–69; Turek 2018: 239–243; Saloni 2005, 2009; Bugajski 1999; Polański 2004; Malinowski 2018. Ze względu na bardzo bogaty dorobek badawczy w zakresie pisowni polskiej warto przywołać także inne opracowania dotyczące różnych aspektów tego zagadnienia, m.in. stanu współczesnej polskiej ortografii [Saloni 1998] czy roli i funkcjonowania słowników ortograficznych [por. Piper 2003; Bańko 2003]. Zob. także poradnik

liter, pisownia łączna, rozdzielna i zastosowanie łącznika, dzielenie wyrazów, zapis skrótów, skrótowców i nazw własnych oraz transliteracja i transkrypcja słowiańskich alfabetów cyrylickich [zob. WSO PWN; SO PWN].

Realizacja zasad pisowni języka polskiego w praktyce piśmienniczej stanowiła dotychczas przedmiot zainteresowania m.in. Przemysława Turka, który badał błędy pojawiające się w pisemnych wypowiedziach internautów². Autor udowodnił, że użytkownikom internetu największą trudność sprawia pisownia historyczna, a przede wszystkim zapis liter *h* i *ch*, *ź* i *rz*, *ó* i *u* oraz tzw. samogłosek nosowych [Turek 2018]. Z kolei Anna Zagajewska na podstawie badania ankietowego przeprowadzonego wśród studentów³ filologii polskiej Uniwersytetu w Białymstoku analizowała najczęstsze błędy pisowniowe oraz przyczyny ich występowania, koncentrując się na niepoprawnym zapisie łącznym i rozdzielnym [Zagajewska 2014]. Piotr Zbróg rozpatrywał natomiast błędy ortograficzne występujące w ogłoszeniach drobnych zamieszczanych w „Gazecie Wyborczej”, wyodrębniając takie grupy zniekształceń, jak: niepoprawna pisownia wyrażen złożonych z przysłówka i imiesłowu przymiotnikowego (np. *wolnostojący), błędy w pisowni przedrostków *mini-*, *super-* i *ekstra-* z przymiotnikami i rzeczownikami (np. *super wycieczka), zapis zestawień rzeczownikowych o dwóch członach równorzędnych bez łącznika (np. **koparko spsycharka*), niepoprawna pisownia przymiotników złożonych, w których pierwszy człon stanowi liczebnik (np. **3 osobowe*), błędy w pisowni połączeń z wyrazem *auto* (np. *auto komis), błędy w pisowni wyrazów wielką i małą literą (np. **jez. Drwęckim*) oraz zniekształcenia innego typu (np. *dwum, *rozbiurki). Badacz twierdzi, że przyczyną popełniania przywołanych błędów mogą być nieuwaga piszących, brak znajomości reguł ortograficznych lub intencjonalne zabiegi mające na celu wyróżnienie określonych wyrazów w treści ogłoszeń [Zbróg 1999].

Przegląd publikacji dotyczących praktyki pisownianej użytkowników języka polskiego prowadzi do wniosku, że niewiele dotąd uwagi poświęcono błędom występującym w autentycznych sytuacjach komunikacyjnych, np. w korespondencji listowej bądź elektronicznej⁴. Za relewantnością analiz prowadzonych na materiale korespondencji przemawia fakt, iż listy przesyłane pomiędzy

---

online autorstwa Macieja Malinowskiego *Obcy język polski* – <https://obcyjezykpolski.pl/> [dostęp: 23 lipca 2022].

2 Kwestię tę omawia także Włodzimierz Gruszczyński [2001: 186–187].

3 Należy tu przypomnieć również prowadzone w latach 70. XX wieku badania Zygmunta Salonięgo poświęcone błędom ortograficznym uczniów [Saloni 1970, 1971].

4 W tym kontekście można przywołać wspomniany wcześniej artykuł Turka [2018], w którym opisane zostały błędy popełniane przez internautów. Ukazują się także publikacje dotyczące błędów pisowniowych występujących w komunikacji prowadzonej w języku rosyjskim,

osobami połączonymi bliską relacją często odznaczają się żywiołowością i automatyzmem, które sprawiają, że – w przeciwieństwie do zadań szkolnych, jak np. dyktanda czy rozprawki⁵ – ukazują one naturalne nawyki w zakresie pisowni, charakterystyczne dla nienadzorowanej komunikacji. Dlatego w celu pogłębienia wiedzy na temat błędów spotykanych w praktyce piśmienniczej użytkowników polszczyzny postanowiłem zbadać teksty przekazywane za pośrednictwem kart pocztowych. Omawiane przedsięwzięcie polegało na analizie 686 błędów wyodrębnionych z treści ok. 3000 wiadomości przesyłanych na pocztówkach w drugiej połowie XX wieku (przede wszystkim w latach 1945–2000, aczkolwiek niewielka część poddanej obserwacji materiału pochodzi również z lat po roku 2000)⁶. W tym miejscu wypada zasygnalizować, że za pewną wadę przeprowadzonych analiz należy uznać niemożność ścisłego określenia niektórych parametrów socjolingwistycznych zebranych tekstów, jak np. pochodzenie nadawców i odbiorców czy ich wiek, które mogłyby okazać się istotne w badaniach nad pisownią⁷.

Godzi się także odnotować, iż analogiczny artykuł poświęciłem błędnemu zapisowi wyrazów rosyjskich występujących w tekstach przesyłanych na pocztówkach [Dzienisiewicz 2019]. Wydaje się jednak, że problematykę tę warto podjąć również w odniesieniu do języka polskiego, gdyż tego rodzaju analiza może ukazać najpowszechniejsze błędy (typy błędów) popełniane przez rodzimych użytkowników polszczyzny w nieformalnej komunikacji pisemnej. Rzecz jasna dla realizacji tego celu mogłyby zostać pozyskane także listy bądź e-maili, jednak sądzę, iż wiadomości przesyłane na pocztówkach stanowią równie

---

zob. opracowanie poświęcone tekstom umieszczanym na portalu społecznościowym VKontakte [Alekseeva 2014].

- 5 Por. rozprawę Doroty Pietrzyk [2020] dotyczącą błędów językowych popełnianych przez uczniów dyslektycznych w tekstach pisanych w języku polskim i angielskim w ramach nauki szkolnej. Badania nad błędami ortograficznymi spotykanymi w tekstach uczniowskich prowadzone są także m.in. na gruncie języka rosyjskiego [zob. np. Šaripova 2013; Penkina, Kovalenko 2016].
- 6 Przedstawiana analiza stanowi część projektu mającego na celu wielostronny opis wiadomości przekazywanych za pośrednictwem kart pocztowych. Dotychczas prowadziłem polsko-rosyjskie badania porównawcze nad tekstami pocztówkowymi dotyczące składających się na ich treść aktów mowy, takich jak życzenia oraz podziękowania [zob. Dzienisiewicz 2020, 2021a, 2021b].
- 7 Na ortografię składają się dwa działy, pisownia i interpunkcja – takie rozgraniczenie stosowane jest np. w WSO PWN. Pragnę podkreślić, że w omawianym badaniu skoncentrowałem się wyłącznie na niepoprawnej pisowni, nie uwzględniając błędów interpunkcyjnych. Ogląd pozyskanych tekstów pozwala jednak stwierdzić, że znaki przestankowe również stanowią interesujący przedmiot rozważań, któremu mogłoby zostać poświęcone osobne opracowanie.

wartościowy materiał do badań nad polską XX-wieczną praktyką pisowniową, a za ich większą „atrakcyjnością” badawczą przemawia fakt, że są one łatwiejsze do nabycia w dużych ilościach. Jak bowiem stwierdziłem w przywołanym wcześniej artykule:

Możliwości prowadzenia kompleksowych analiz na dużej liczbie tradycyjnych listów (tj. pisanych odręcznie) pochodzących od różnych autorów są [...] ograniczone ze względu na trudności związane ze zgromadzeniem obszernego zasobu tego typu tekstów. Łatwiejszy do pozyskania materiał dla badaczy korespondencji stanowią karty pocztowe, które można nabyć np. w antykwariatach oraz za pośrednictwem portali społecznościowych, na których funkcjonują grupy filokartystów, tj. miłośników pocztówek, zajmujących się ich wymianą i sprzedażą. [Dzienisiewicz 2019: 351]

2. Analiza błędów występujących w treści wiadomości

W toku analizy z rozpatrywanych tekstów wyodrębniono rozmaite zniekształcenia graficzne, które następnie podzielono na:

- a) błędy w oznaczaniu samogłosek i spółgłosek,
- b) błędy w zapisie rozdzielnym, łącznym i z łącznikiem,
- c) błędy w pisowni wielkich liter.

Nie zaobserwowano natomiast błędów w podziale wyrazów przy przenoszeniu do następnego wiersza oraz błędów w transkrypcji i transliteracji, które z reguły także zaliczane są do omyłek pisownianych. Dalej omówiono poszczególne rodzaje błędów.

2.1. Błędy w oznaczaniu samogłosek i spółgłosek

2.1.1. Błędy związane z pisownią litery *ę*

Spośród wszystkich błędnych oznaczeń samogłosek i spółgłosek najliczniej spotykane są omyłki w pisowni litery *ę* (66 błędów). Największa liczba błędów dotyczy pisowni *-ę* w formach koniugacyjnych. W 31 wypadkach zaobserwowano niepoprawny zapis końcówek 1. os. l. poj. czasu teraźniejszego i przyszłego prostego czasowników, w których zamiast litery *ę* zastosowana została litera *e* lub – w jednym wypadku – połączenie liter *em* (**chcem*)⁸, zob.: **biore*, **będe*, **całuje* (2⁹), **chcem*, **chodze* (2), **czuje* (2), **dziękuje*, **Jade*, **Kończe*, **martwie*, **myśle*, **napisze* (2), **pije*, **potrafie*, **pозdrowie*, **prosze* (2), **przyjade* (4), **wróce*,

8 Zakończenie *-ę* powinno być zapisywane w formach 1. os. l. poj. czasu teraźniejszego czasowników, którym w formach 2. os. odpowiadają końcówki *-esz*, *-isz*, *-ysz* [por. WSO PWN: 14].

9 W nawiasach okrągłych przytoczono liczbę błędnie zapisanych wyrazów, jeżeli była większa niż jeden. Niepoprawne zapisy zostały wyróżnione za pomocą wytłuszczenia, a w przypadku

*wychodze, *zadzwonie, *zdąże, *życze (2). Za pomocą litery *e* zapisano ponadto wyrazy *minęło* i *przyjęła*, zob.: *minelo, *przyjela. Stosowna reguła informuje jednak, że „[w] formach czasu przeszłego samogłoska *ę* występująca przed literami oznaczającymi spółgłoski *l*, *ł* traci rezonans nosowy i – zgodnie z ogólnopolską normą – wymawiamy ją jak samogłoskę ustną *e*. Wymowa ta nie ma jednak wpływu na pisownię, toteż piszemy zawsze *ę*” [WSO PWN: 14]. W jednym wypadku odnotowano z kolei zapis *rozumię, który narusza zasadę głoszącą, że „[w] pierwszej osobie liczby pojedynczej czasu teraźniejszego i przeszłego prostego czasowników *wiedzieć*, *powiedzieć*, *śmieć*, *jeść*, *umieć*, *rozumieć* i utworzonych od nich czasowników przedrostkowych piszemy i wymawiamy: *wiem*, *powiem*, *śmiem*, *jem*, *umiem*, *rozumiem*” [WSO PWN: 14]. Dostrzeżono również przypadek odwrotny, tj. zapis litery *ę* w miejsce *e* w formie mianownika liczby mnogiej *ręce* (*ręcę). Innym błędem jest zapis litery *ę* w miejsce końcówki *-em* w formie czasownika *jestem* (*jestę), prawdopodobnie spowodowany analogią do form 1. os. l. poj. czasowników, w których pisowni występuje litera *ę*, jak np. *chodzę* czy *wożę*.

Niepoprawny zapis spotykany jest także w niektórych formach deklinacyjnych. W 21 wypadkach w miejsce końcówki *-ę* w wygłosie biernika l. poj. rzeczowników rodzaju żeńskiego zapisano literę *e* [por. WSO PWN: 14], zob.: *karte, *kartke (2), *kratke, *krowe, *nadzieje (2), *niespodzianke, *pamiątke, *pocztówke, *pogode (2), *ręke, *Reszta (2), *szuźbe, *sobote (3), *wychowawczynie, *zime. Oprócz tego dostrzeżono błędny zapis zaimka osobowego *cię* jako *Cie (2) oraz zaimka zwrotnego *się* jako *sie. W wygłosie tych wyrazów należy bowiem zapisywać literę *ę* [WSO PWN: 14]. Poza tym zaobserwowano nieuzasadnioną pisownię litery *e* w wygłosie partykuły *naprawdę* (*naprawde) oraz przysłówka *trochę* (*troche). Znaku *e* użyto również w zapisie końcówki formy biernika l. poj. rzeczownika rodzaju męskiego (*wychowawce).

Pozostałe błędy naruszają zasadę głoszącą, że w wyrazach rodzimych i spolszczonych literę *ę* należy zapisywać w prepozycji do liter oznaczających głoski szczelinowe, zwarte i zwarto-szczelinowe [WSO PWN: 13–14] – por. zapis litery *e* przed literą *ś* w formie *szczęścia* oraz połączenia *en* przed literami *d* i *ć* w formach *będę* i *zdjęciem*, zob.: *szczęścia, *szczęśca, *bendę, *zdjenciem.

2.1.2. Błędy związane z pisownią litery *ą*

Niepoprawny zapis wyrazów zawierających (w swej poprawnej wersji) literę *ą* dostrzeżono sześć razy, zob.: *dołancza, *goronce (2), *kompieli,

---

błędów polegających na pomijaniu liter opuszczone znaki zostały pogrubione oraz umieszczone w nawiasach kwadratowych, zob. np. *ca[ł]uje*.

*kopieliska, *pięknom. Zaobserwowane błędy naruszają reguły mówiące o zapisie końcówki *-q* w formach deklinacyjnych oraz zapisie litery *q* w wyrazach rodzimych i spolszczonych w prepozycji do liter oznaczających głoski zwarte i zwarto-szczelinowe. Obecność połączenia *om* w pisowni formy deklinacyjnej *pięknom* prawdopodobnie należy złożyć na karb braku rozróżnienia wymowy końcówek *-q* i *-om* w Polsce centralnej i południowej [zob. WSO PWN: 12]. W przypadku wyrazów *dołancza, *goronce (2), *kompielei, *kopieliska błędne zapisy znajdują się natomiast przed literami oznaczającymi spółgłoski zwarte i zwarto-szczelinowe, w których to pozycjach zapisywana powinna być litera *q* [zob. WSO PWN: 12]. Przedstawione omyłki dowodzą, że podczas graficznego oddawania wskazanych wyrazów autorzy wiadomości nie kierują się ich pisownią, lecz jedynie wymową głosek nosowych, która jest zależna od artykulacji następujących po nich spółgłosek. Należy przy tym zauważyć, że forma *dołancza (analogiczna pisownia jest charakterystyczna dla wyrazu *włączyć* – **włanczać*¹⁰) jest popularnym błędem o zasięgu ogólnopolskim.

2.1.3. Błędy związane z pisownią liter *i* oraz *j*

Błędy w zapisie powyższych liter wystąpiły w rozpatrywanych wiadomościach łącznie trzydziestokrotnie. Dominują wśród nich zniekształcenia pisowni rzeczowników zakończonych na *-ia*, polegające na zapisie jednej litery *i* w miejsce połączenia *ii* (11). Zapis *-i* obowiązuje bowiem jedynie w tych wyrazach, których zakończenie wymawiane jest – przykładowo – jako [ńa], natomiast w wyrazach, których końcówkę wymawia się jako [-ńja], należy pisać *-ii*, np. *babuni*, *jaskini*, lecz: *Danii*, *harmonii* [WSO PWN: 17–18]. Zob.: *ceremonii[i], *Dari[i], *Klaudi[i], *koloni[i] (6), *Sylwi[i] (2). W czterech wypadkach odnotowano niepoprawną pisownię rzeczowników zakończonych na *-ia*, w których na miejscu litery *i* zapisano literę *j*, zob.: *Australji, *Austrję, *Bawarję, *Julji. Odnośna zasada informuje jednak, że zakończenie wyrazów zapożyczonych, w których pisowni *-ia* występuje po *t*, *d*, *r*, *l*, *k*, *g* bądź *ch*, powinno być zapisywane jako *-ii*, *-ię*. Z kolei pisownia *-ji* i *ję* obowiązuje w rzeczownikach zakończonych na *-ja*, jeśli zakończenie to poprzedzają litery *s*, *c* lub *z* [WSO PWN: 17–18]. Również czterokrotnie występuje w materiale zapis połączenia *ji* po literze samogłoskowej *o*, zob.: *Moji (3), *mojimi. Pisownia ta narusza regułę głoszącą, że niezależnie od wymowy po samogłosce nie należy zapisywać połączenia *ji*, lecz *i* [WSO PWN: 16]. Spotykane są także błędne oznaczenia miękkości spółgłosek za pomocą litery *j* zamiast litery *i*, zob.: *Monachjum, *Notarjusza, *objadów, *radjo, *sanatorjum (7). Jak

10 Zob. opis tego problemu na stronie internetowej Poradnik Językowej PWN: *Jak włączyć Kraków?* 2018.

bowiem informuje WSO PWN, po literach spółgłoskowych, z wyjątkiem *s*, *c*, *z*, w większości wypadków należy zapisywać literę *i*.

2.1.4. Błędy w pisowni spółgłosek spowodowane ubezdźwięcznieniem oraz udźwięcznieniem

Kolejnym typem omyłek, jaki występuje w materiale badawczym, są błędy w oznaczaniu spółgłosek będące rezultatem takich zjawisk fonetycznych jak ubezdźwięcznienie i udźwięcznienie (łącznie 48 pomyłek). W 20 wypadkach odnotowano niepoprawny zapis liter i połączeń literowych wyrażających spółgłoski dźwięczne za pomocą liter i połączeń literowych oddających spółgłoski bezdźwięczne. Prawdopodobnie został on spowodowany ubezdźwięcznieniem zachodzącym w wygłosie wyrazów (tzw. utratą dźwięczności). Zob.: *bąć (2), *jusz (5), *przeciesz, *przekasz, *równiesz (2), *tesz, *Kołobrzek, *kulik, *oras (2), *teras (3), *śniek. Równie często (20 wystąpień) zaobserwować można błędny zapis liter i połączeń literowych reprezentujących spółgłoski dźwięczne za pomocą liter i połączeń literowych oznaczających spółgłoski bezdźwięczne. Wydaje się, iż zjawisko to zachodzi pod wpływem procesu ubezdźwięcznienia wstecznego, zarówno wewnątrz-, jak i międzywyrazowego. Zob.: *buśki (2), *Dziatkiem, *chutsza, *Litkę, *nieprętko, *przymroski (2), *sąsiatki, *sąsiatka, *Skarpowa, *skolei, *spowrotem, *stobą (2), *szypkie, *szypko, *torepce, *ubezpieczenie, *znaleść. Z kolei w dwóch wypadkach spotykamy się z dążeniem do oddania na piśmie zjawiska wewnątrzwyrazowego ubezdźwięcznienia postępowego: po literze *p* oznaczającej spółgłoskę bezdźwięczną zapisano dwuznak *sz*, również oddający spółgłoskę bezdźwięczną – zob.: *pszechodzę, *pszepięknych. Trzy zapisy wskazują zaś na swoiste „udźwięcznienie” liter i połączeń literowych oddających spółgłoski bezdźwięczne, zob.: *jezdem, *proźbą, *proźbę. Pisownia *jezdem oddaje udźwięcznienie na granicy morfemów, które jest charakterystyczne m.in. dla dialektu małopolskiego. Obecność litery *ź* w zapisach *proźbą oraz *proźbę ujawnia z kolei chęć graficznego odwzorowania zjawiska udźwięcznienia wewnątrzwyrazowego wstecznego, polegającego na udźwięcznieniu bezdźwięcznej głoski [ś] pod wpływem następującego po niej dźwięcznego [b]. Również w trzech wypadkach za pomocą litery *ś* oddawana jest na piśmie asymilacja wsteczna ze względu na miejsce artykulacji: pod wpływem środkowojęzykowej zwarto-szczelinowej głoski [ć] poprzedzająca ją dźwięczna [ś] zostaje wymówiona jako środkowojęzykowa szczelinowa [ś], zob.: *nareście, *wreście, *Piście.

2.1.5. Błędy stanowiące naruszenie zasady historycznej

2.1.5.1. Błędy związane z pisownią liter *u* i *ó*

Omyłki dotyczące zapisu tych liter zaobserwowano w 39 wyrazach. Odnotowane zostały wśród nich 24 błędne zapisy litery *u* zamiast *ó*, zob.: *wrucimy, *wud, *spudniczki, *TRUJKE, *skura (2), *siudemka, *puźniej, *ruźnie, *pujść, *puł, *pokłucilam, *pokuj (2), *pomuc (2), *podwujną, *Obuz, *mu, *tużku, *dwuch (2), *kturq, *nieszczegulnie. W niektórych spośród przywołanych wyrazów naruszona została zasada pisowni *ó* w rdzeniu czasownika jednokrotnego wchodzącego w opozycję z czasownikiem wielokrotnym zawierającym głoskę [a], zob.: *wrócić* – *wracać* (*wrucimy). Nie zachowano ponadto zasady wymienności *ó* na *o*, zob.: *wud (por. *wód* – *woda*), *puł (por. *pół* – *połowa*), *obuz (por. *obóz* – *obozowisko*)¹¹.

Z kolei w 15 wypadkach dostrzeżono zapis litery *ó* zamiast *u*, zob.: *całóję, *wnóczki, *wójek (2), *wójka, *smótno, *pochmórnego, *opóściłam, *mósieliśmy, *lektóry, *józ (3), *Ewóni, *Ewóniu. Jak można zauważyć, piszący nie zastosowali się m.in. do zasady głoszącej, że w formach czasownikowych czasu teraźniejszego kończących się na *-uję*, *-ujesz*, *-uje* należy zapisywać literę *u* (por. *całóję), a także do reguły mówiącej o zapisie litery *u* w przyrostku *-unia* (por. *Ewóni, *Ewóniu**) [WSO PWN: 11–12].

2.1.5.2. Błędy dotyczące pisowni liter *rz* i *ż*

Ogółem błędy tego typu zaobserwowano 26 razy. Przeważają wypadki zapisu dwuznaku *rz* zamiast *ż* (16), zob.: *chociarz, *jerzyny, *masarze (2), *mąrz, *Młodzierzy, *najgorętrzych, *przecierz, *przerzyciach, *przyjerzdzam, *równierz, *rządają, *wielmorzna, *wyjerzdrzać, *Takrze. Z kolei w 10 wypadkach odnotowano zapis litery *ż* zamiast dwuznaku *rz*, zob.: *dobże, *pożądku, *pożądnie, *wieżymy, *zajżałaś, *żeški, *żucić (2), *żygali, *Dżwiżyno. Zapisy te naruszają różne reguły pisowni, m.in. zasadę zapisu *rz* w sytuacji występowania wymiany głoskowej *rz* – *r* [por. WSO PWN: 22], np. *dobże (por. *dobrze* – *dobry*).

2.1.5.3. Błędy dotyczące pisowni liter *h* i *ch*

Pomyłki w zapisie litery *h* i dwuznaku *ch* wystąpiły w analizowanym materiale siedem razy. Niepożądana obecność litery *h* została odnotowana w pisowni czterech wyrazów, zob.: *Hętnie, **hoży*¹², *hrypa, *kohanej. Zapis dwuznaku *ch* w miejsce litery *h* spotykamy natomiast trzykrotnie, zob.: *chistori, *Chodujemy, *machoń. W przypadku powyższych zniekształceń nie jest możliwe wskazanie konkretnych reguł, które znajdowałyby wobec nich zastosowanie, gdyż

11 Zasady pisowni liter *ó* i *u* por. WSO PWN: 11–12.

12 Jest to błędny zapis wyrazu *chorzy*, nie zaś forma mianownika przymiotnika *hoży*.

pisownia *h* i *ch* stanowi wyłącznie rezultat historycznych zapożyczeń zewnętrznych [zob. WSO PWN: 23–24].

2.1.6. Pozostałe błędy

Pozostałe rodzaje błędów są spotykane rzadziej – w tym miejscu ograniczymy się jedynie do omówienia wybranych pomyłek. Pięciokrotnie odnotowano niepoprawny zapis formy miejscownika nazwy *Zakopany zamiast *Zakopanem*. Nazwy miejscowe rodzaju nijakiego, które kończą się na *-e* i odmieniają jak przymiotniki, w formie miejscownika zachowują bowiem końcówkę *-em*¹³. W czterech wypadkach zaobserwowano błędy w zapisie końcówek form dopełniacza rzeczowników rodzaju męskiego: *Baltyka, *harta, *Kołobrzega (2). Prawdopodobnie do omyłek tych doszło pod wpływem analogii do paradygmatu odmiany rzeczowników typu *chłopiec* (dopełniacz: *chłopca*). Obecne są również przypadki błędnego zapisywania przyimka złożonego *spod* jako *zpod, a także zaimków *stamtąd* i *stąd* jako *ztamtąd (2) i **ztąd*¹⁴. Analogicznie czasownik *sprzyja* przyjmuje niepoprawną postać *zprzyja. Oprócz tego dostrzeżono trzy wypadki pominięcia litery *ł* w zapisie wyrazów **b[ł]ogostawieństwa*, **ca[ł]uje*, *jab[ł]ka* – przypuszczalnie pisownia ta stanowi odzwierciedlenie niestarannej wymowy tych wyrazów w mowie łączonej. Zjawisko elizji spółgłosek i samogłosek zostało także odwzorowane w pisowni wyrazów **Ci[e]hocinek*, **czterdzies[ł]ce*, **doś[ł]*, **jak[g]dyby*. Zaobserwowana została ponadto niepoprawna pisownia rzeczownika *swet[e]r* (2)¹⁵. Również w dwóch wypadkach dostrzeżono błędy w zapisie form dopełniacza l. mn. rzeczowników będące rezultatem nieznamości odmiany odnośnych wyrazów, zob.: *Duszników, *jajów (w miejsce: *Dusznik*, *jaj*). Możliwe, że błędna forma *Duszników jest rezultatem analogii do odmiany wyrazu *ręczniki* – *ręczników*.

Spośród błędów występujących w materiale incydentalnie można wyodrębnić dążenie do graficznego oddania mazurzenia, tj. wymowy spółgłosek przedniojęzykowo-zębowych zamiast dźwiękowych, w tym wypadku

13 Zob. wpis w Poradni Językowej PWN: Zakopane 2002.

14 Stosowna reguła głosi, że przedrostek *z-* należy zapisywać przed literami samogłoskowymi (np. *zirytować*), literami oznaczającymi spółgłoski dźwięczne (np. *zgrać*), przed literą *h* (np. *zheblować*) oraz przed literą *s* i połączeniami *si*, *sz* (np. *zsytać*), natomiast *s-* zapisuje się przed literami literami oznaczającymi spółgłoski bezdźwięczne (np. *słynąć*) [zob. WSO PWN: 70].

15 Jak czytamy na stronie internetowej Rady Języka Polskiego, przyczyną funkcjonowania formy *swetr jest zapewne analogia do takich form, jak np. *litra*, *filtra* czy *metra*, w których pisowni nie występuje litera *e*. Wyraz *sweter* należy jednakże odnieść do grupy rzeczowników zakończonych na *ter*, jak np. *arbiter* czy *aster* [zob. *Sweter* 2002].

[s] zamiast [š], zob.: *s[z]y**bki**. Zjawisko to jest charakterystyczne dla dialektów Mazowsza, Mazur, Małopolski i Śląska [Klemensiewicz, Lehr-Spławiński, Urbańczyk 1981: 146]¹⁶. Odnotowano także pisemne odzwierciedlenie gwarowej formy *tera[z], która jest typowa dla Górnego Śląska [por. ISGS]. W innej wiadomości dostrzeżono zapis archaicznej dziś formy *Przyjm w miejsce *Przyjmij*. Forma ta zachowała się do czasów współczesnych m.in. w pieśniach kościelnych, np. w tradycyjnej pieśni maryjnej pt. *O Maryjo, przyjm w ofierze*. Stwierdzona została ponadto niepoprawna pisownia wyrazu *wziąć* – *wziąść. Mimo iż forma ta funkcjonuje w obiegu językowym, nie jest uznawana za normę ogólnopolską¹⁷. W jednej wiadomości, autorstwa dziecka, pojawia się zaś zapis *preze[n]tów, pozbawiony litery *n*. Inne błędy spotykane w dziecięcych tekstach obejmują m.in.: zapis połączenia *dzi* zamiast *dź* (*Dziwirzyna w miejsce *Dźwirzyna*), litery *m* zamiast *n* (*Imienim w miejsce *Imienin*), *ś* zamiast *si* (*Maryśa w miejsce *Marysia*), *ć* zamiast *ci* (*szczęśća w miejsce *szczęścia*) czy *ł* zamiast *u* (*psełdo w miejsce *pseudo*).

2.2. Błędy dotyczące pisowni rozdzielnej, łącznej oraz w zastosowaniu łącznika

2.2.1. Błędy polegające na łącznym zapisie wyrazów o pisowni rozdzielnej

Ogółem materiał badawczy zawiera 333 błędy polegające na łącznym zapisie wyrazów o pisowni rozdzielnej. Najobszerniejszą grupę wśród tego rodzaju omyłek tworzą zniekształcenia występujące w pisowni wyrażeń przyimkowych. Pomimo że wyrazy tworzące wyrażenia przyimkowe powinny być zapisywane rozdzielnie [WSO PWN: 65–66], w rozpatrywanych tekstach odnotowano aż 272 omyłki polegające na ich zapisie łącznym, zob.: *domnie (3), *dopołudnia (2), *Dowidzenia (4), *dowytrzymania, *Dozobaczenia (3), *namnie (2), *naogół (3), *napewno (24), *naprzemian, *narazie (128), *naskutek, *nate, *Natem (2), *o demnie, *odemnie (12), *odrazu (3), *po zatym (3), *poobiedzie, *poprostu (7), *postaremu (2), *pozatem (3), *pozatym (9), *przedewszystkim (6), *przyokazji, *Skarpowa, *skolei, *zpowrotem, *stobą (2), *unas, *uwas, *wdzień, *wkońcu, *wkratkę, *wogóle (12), *wogule (4), *wporządku (8), *wtym, *zabardzo (2), *zamało, *zamaż, *zapóžno, *zato, *zawiele, *Zdala, *zemną, *znadzieją, *zokazji, *zpodgaju, *zpowrotem, *ztym. Wśród wymienionych błędów szczególną uwagę zwraca częsta (128 wystąpień) łączna pisownia wyrażenia

16 Por. także informacje zamieszczone w *Leksykonie terminów i pojęć dialektologicznych* Haliny Karaś [dostęp 2022].

17 W tej sprawie por. szersze komentarze autorstwa Mirosława Bańki [*Dlaczego nie wziąć?* 2011] oraz Macieja Malinowskiego [2003].

na razie¹⁸, z reguły używanego jako formuła pożegnalna bądź będącego elementem treści wiadomości informujących o aktualnych wydarzeniach z życia nadawców. Jak można zaobserwować powyżej, stosunkowo liczne są również zniekształcone zapisy wyrażen *na pewno* (24), *ode mnie* (12), *w ogóle* (12), *poza tym* (9), *w porządku* (8) i *po prostu* (7).

Oprócz tego stwierdzone zostały dość częste (38) wypadki łącznego zapisu partykuły *nie* z czasownikami [por. WSO PWN: 78–79], zob.: **nieabsorbują*, **niebędzie* (2), **niebrał*, **niebyło*, **niedałaś*, **niedopisała* (2), **niedopisywała*, **niejesteś*, **niema* (4), **niemam*, **niemasz*, **niemogłam*, **niemożemy*, **nienudzi*, **nieodpisujesz*, **nieodwiedzacie*, **nieopuszcza*, **niepisała*, **niepisze* (2), **nieplakalem*, **niepoznałam*, **nieprzerywaj*, **nieprzyjechałam*, **niepsuj*, **Nieudają*, **niewiem* (3), **niewyszło*, **niezapomnij* (2), **nieznoszę*.

Partykuła *nie* powinna być zapisywana rozdzielnie także z przysłówkami i przymiotnikami w stopniu wyższym i najwyższym [WSO PWN: 80]. Regułę tę naruszono trzykrotnie, por. formy **nienajlepiej*, **nienajzimniej*, **nienajpiękniejszych*.

W dwóch wypadkach odnotowano łączny zapis wyrazu **niebardzo*. W prepozycji do przysłówków, które nie zostały utworzone od przymiotników, partykuła *nie* w funkcji zaprzeczenia powinna być jednak zapisywana rozdzielnie [WSO PWN: 79].

W korpusie wystąpił ponadto jeden łączny zapis partykuły *nie* z imiesłowem przysłówkowym, zob. **niemogąc*. Stosowna reguła głosi zaś, iż partykułę *nie* należy zapisywać rozdzielnie „przed imiesłowami przysłówkowymi zakończonymi na *-wszy*, *-wszy* i *-ąc* oraz formami nieosobowymi zakończonymi na *-no*, *-to*” [WSO PWN: 79].

Poza tym odnotowano przypadki niepoprawnego zapisu łącznego wyrażen zaimkowych, które wedle zasad zapisuje się rozdzielnie [WSO PWN: 70]. W materiale badawczym dostrzeżono dziewięć błędów tego typu, zob.: **codzień* (7), **tymbardziej*, **tymrazem*.

Zaobserwowane zostały także trzy błędy w zapisie wyrazu *jak* w połączeniu z przymiotnikami i przysłówkami w stopniu najwyższym, zob.: **jaknajpiękniejszych*, **Jaknajserdeczniej*, **jaknajserdeczniejsze* [por. WSO PWN: 71].

W rozpatrywanych wiadomościach wystąpiły również okazjonalne omyłki sprowadzające się do łącznego zapisu połączeń przysłówka i czasownika (**bardzo-tęsknie*) oraz rzeczownika i przymiotnika (**Dzieńdobry*, **Mocnajserdeczniejszych*

18 Na podstawie rezultatów ankiety przeprowadzonej wśród studentów polonistyki Zagajewska [2014] również zaliczyła połączenie *na razie* do grupy wyrażen o trudnej pisowni. Uzyskany przeze mnie rezultat dowodzi, że charakterystykę tę należy odnieść także do polszczyzny drugiej połowy XX wieku.

[*życzeń*]). Popelniono także jeden błąd w zapisie połączenia **jakgdyby*, które należy zapisywać osobno [WSO PWN: 71]. Oprócz tego niepoprawna pisownia łączna została zidentyfikowana w wyrazie **nonstop*, który powinien być zapisywany rozdzielnie [WSO PWN: 494].

2.2.2. Błędy polegające na rozdzielnym zapisie wyrazów o pisowni łącznej bądź z łącznikiem

W sumie dostrzeżono 74 błędy polegające na rozdzielnym zapisie wyrazów o pisowni łącznej. Obejmują one przede wszystkim rozdzielny zapis przyimków złożonych wyłącznie z innych przyimków, zob.: **z nad* (46), **s pod* (2), **Po za* [zob. WSO PWN: 68].

Poza tym w pięciu wypadkach rozdzielnie zapisano przedrostki łączące się z wyrazami pospolitymi (przymiotnikami i przysłówkami), zob.: **bez nadziejna*, **po obiednich*, **Naj lepiej*, **naj lepsza*, **Naj serdeczniejsze*. Zasada głosi jednak, że prefiksy należy zapisywać łącznie z wyrazami pospolitymi [WSO PWN: 69–70].

Kolejne dwa błędy dostrzeżono w pisowni słowa *ażebym*, które oddane zostało w postaci **a że bym* (podział nastąpił w dwóch miejscach). Trzeba wszelako zauważyć, że cząstki *-bym*, *-byś*, *-by*, *-byśmy*, *-byście* powinny być zapisywane łącznie ze spójnikami [WSO PWN: 73–74]. Poza tym osobno zapisano cząstkę *-byś* znajdującą się w postpozycji do wyrazu *gdy*, zob. **gdy byś*.

Zniekształcenia wystąpiły również w pisowni zrostu *naprawdę*, zob. **na prawdę* (3). W wypadku wyrazów będących dawniej wyrażeniami przyimkowymi, a we współczesnej polszczyźnie zrostami, obowiązuje bowiem zapis łączny [WSO PWN: 66–68].

W dwóch kontekstach partykuła *nie* została ponadto zapisana rozdzielnie z przymiotnikami, zob.: **nie ciekawa*, **nie kochany* [por. WSO PWN: 77]. Również trzykrotnie rozdzielnie zapisano przysłówki pisane łącznie, zob.: **w krótcie*, **gdzie niegdzie* (2), a także zaimek *stąd* – **z tąd* (3).

Oprócz tego zaobserwowano niepoprawną pisownię rozdzielną **nie długo* (2). Partykuła *nie* zapisywana jest bowiem w sposób łączny z przysłówkami pochodzącymi od przymiotników [WSO PWN: 78].

Błąd polegający na zapisie rozdzielnym występuje także w pisowni wyrazu *byłoby* (**było by*), ponieważ cząstki *-bym*, *-byś*, *-by*, *-byśmy*, *-byście* powinny być pisane łącznie z osobowymi formami czasowników stosowanymi w funkcji bezosobowej [WSO PWN: 73].

Co więcej, autor jednej z analizowanych wiadomości zapisał rozłącznie wyraz *natomiast* (**na tomiaśt*), przypuszczalnie traktując cząstkę *na* jako przyimek.

Również w jednym wypadku rozdzielnie zapisano formę zależną nazwy miejscowej *Polanica-Zdrój*, zob. *Polanicy z Droju. Stosowna zasada głosi bowiem, że nazwy miejscowe złożone z dwu lub więcej członów rzeczownikowych, z których wszystkie nazywają jednostkę administracyjną i/lub geograficzną, powinny być zapisywane przy użyciu łącznika [WSO PWN: 82].

2.3. Błędy dotyczące pisowni wielkich liter

Niepoprawny zapis małą literą jest spotykany rzadko (9 poświadczeń). Mała litera została błędnie użyta w zapisie jednowyrazowych nazw miejscowych i geograficznych, które należy zapisywać literą wielką [por. WSO PWN: 48] (6), zob.: *darłówku, *katowicach, *koszalina, *rogowie, *warszawy, *gubałówce. Poza tym małą literą zapisano nazwę własną państwa¹⁹ (*niemiec), nazwę mieszkańców kraju²⁰ (*niemców) oraz jeden z wyrazów wchodzących w skład wielowyrazowej nazwy geograficznej²¹ (*trzy Korony).

3. Podsumowanie

Podsumujemy dotychczasowe rozważania. Pod względem ilościowym rezultat przeprowadzonego badania przedstawia się następująco:

- a) błędy w oznaczaniu samogłosek i spółgłosek – 270 (39,4%),
- b) błędy w zapisie rozdzielnym, łącznym i z łącznikiem – 407 (59,3%),
- c) błędy w zapisie wielkich liter – 9 (1,3%).

Z powyższych danych wynika, że największy udział w materiale badawczym mają błędy dotyczące zapisu łącznego, rozdzielnego oraz z łącznikiem, wśród których najobszerniejszą kategorię tworzą niepoprawne zapisy łączne, obejmujące 49% wszystkich przeanalizowanych zniekształceń. Na drugim miejscu plasują się błędy w oznaczaniu samogłosek i spółgłosek, podczas gdy udział pomyłek w pisowni wielkich liter jest marginalny. Błędne oznaczanie spółgłosek i samogłosek przybiera najczęściej formę substytuowania liter bądź dwuznaków za pomocą innych znaków literowych (34% wszystkich badanych błędów).

Najczęstsze omyłki wśród błędów w oddawaniu spółgłosek i samogłosek dotyczą zapisu litery *ę* (66), oddawania ubezdźwięcznienia i udźwięcznienia spółgłosek za pomocą znaków literowych (48), a także zapisu liter *u* i *ó* (39), *i* oraz *j* (30), *rz* i *ż* (26), *h* i *ch* (7) oraz *q* (6). Jak można zauważyć, liczne problemy pisowniowe związane są ze znakami literowymi, których zapis jest oparty

19 Jedno- i wielowyrazowe nazwy państw, regionów, stanów, prowincji, miast, wsi, osiedli i przysiółków zapisuje się wielką literą [por. WSO PWN: 47].

20 Nazwy mieszkańców krajów są zapisywane wielką literą [por. WSO PWN: 44].

21 Wielowyrazowe nazwy geograficzne i miejscowe należy zapisywać wielką literą [por. WSO PWN: 48].

na zasadzie historycznej. Pozostałe zniekształcenia występują w tekstach okazjonalnie. Warto nadmienić, że przedstawione wyżej rezultaty w dużej mierze odpowiadają dotychczasowym ustaleniom innych badaczy. Jak bowiem wspomniano wcześniej, Turek konstatuje, że Polakom największe problemy sprawia pisownia historyczna i umowna, zauważając przy tym, iż najczęstszym błędem polskich internautów związanym z pisownią historyczną jest zapis liter *h* i *ch*, *ż* i *rz*, *ó* i *u* oraz tzw. samogłosek nosowych [Turek 2018]. Należy jednak podkreślić, że oprócz powyższych omyłek w przeanalizowanych przeze mnie tekstach często spotykane są błędy dotyczące zapisu liter *i* oraz *j*, a także zniekształcenia pisowni liter spółgłoskowych spowodowane zjawiskiem ubezdźwięcznienia oraz udźwięcznienia.

Wśród dominującej grupy błędów polegających na zapisie łącznym wyrazów pisanych rozdzielnie najwięcej kłopotów sprawia rozłączny zapis wyrazów przyimkowych (272). Stosunkowo często dostrzec można również wypadki niepoprawnego rozdzielnego zapisu partykuły *nie* z czasownikami. Z kolei spośród błędów sprowadzających się do rozdzielnego zapisu wyrazów pisanych łącznie najczęściej spotyka się rozłączny zapis przyimka złożonego *znad* (46). Zniekształcenia dotyczące zapisu małych liter w miejsce wielkich cechuje natomiast marginalny udział w materiale badawczym i dotyczą one głównie pisowni nazw miejscowych i geograficznych.

* * *

Przedstawiona analiza, wpisująca się w nurt tzw. błędologii [zob. np. Kaleta 2018], pozwoliła ukazać konkretne pomyłki pisowniane charakterystyczne dla polskojęzycznej korespondencji pocztówkowej drugiej połowy XX wieku oraz opracować ich typologię. Warto zauważyć, że ze względu na dużą hermetyczność formy i treści tego rodzaju wiadomości w wielu wypadkach zaobserwowane zniekształcenia stanowią istotny element swoistych pocztówkowych frazemów (zob. np. częste zapisy **w Zakopanym* czy **narazie*). Fakt ten może dowodzić „wyspecjalizowania” pewnych rodzajów błędów ze względu na gatunek tekstu. Wydaje się zatem, że zbadanie frekwencji niepoprawnych zapisów typowych dla poszczególnych gatunków wypowiedzi mogłoby uzupełnić dotychczasowe ustalenia dotyczące tzw. wyrazów trudnych [Zagajewska 2014; SWT], które są niezwykle istotne dla dydaktyki języka polskiego.

Wyniki badania potwierdzają spostrzeżenie Turka mówiące o tym, że ze względu na znaczący rozwój fonologiczny polszczyzny od momentu wypracowania systemu fonogramów w XVI wieku [por. SO PWN: 14] „najtrudniejszymi do przyswojenia zasadami powinny być zasada historyczna oraz umowna”

[Turek 2018: 242]. W przeanalizowanym przeze mnie materiale tekstowym te dwa typy błędów należą bowiem do najczęstszych (w szczególności zniekształcenia konwencjonalnej pisowni łącznej i rozdzielnej²²). W świetle uzyskanych rezultatów badań wypada zatem jedynie zgodzić się z następującymi słowami przywołanego badacza dotyczącymi zasady umownej:

Skomplikowane reguły pisowni łącznej i rozłącznej, stosowania łącznika, dużych liter w niektórych nazwach geograficznych, nieuregulowane do końca reguły pisowni *nie* z innymi częściami mowy niż imiesłowy przymiotnikowe i wiele innych powodują, że nawet poloniści mają kłopoty z opanowaniem tej zasady. Jest to moim zdaniem jedyna zasada polskiej ortografii, która wymaga radykalnej reformy i uproszczenia reguł pisowni. [Turek 2018: 242]

Bibliografia

Słowniki (wraz ze stosowanymi skrótami)

ISGS – Szoltysek Marek (1999), *Ilustrowany słownik gwary śląskiej*, Rybnik.

NSO PWN – Polański Edward, red. (1998), *Nowy słownik ortograficzny PWN z zasadami pisowni i interpunkcji*, Warszawa.

SO PWN – Szymczak Mieczysław, red. (1990), *Słownik ortograficzny języka polskiego wraz z zasadami pisowni i interpunkcji*, Warszawa.

SWT – Bańko Mirosław (2010), *Słownik wyrazów trudnych i kłopotliwych PWN*, Warszawa.

WSO PWN – Polański Edward, red. (2006), *Wielki słownik ortograficzny PWN z zasadami pisowni i interpunkcji*, Warszawa.

Literatura

Alekseeva Alina Alekseevna (2014), *Issledovanie tekstov v social'noj seti „VKontakte” v lingvodidaktičeskom aspekte*, „Lingvokul'turologiâ”, nr 8, s. 6–10.

---

22 Warto zaznaczyć, że problem ten był szeroko dyskutowany w literaturze lingwistycznej. O rozluźnienie niektórych reguł pisowni opartych na zasadzie konwencjonalnej apelował w latach 70. XX wieku Jan Tokarski [1978; por. Awramiuk 2007: 51–52]. Liberalizację pisowni łącznej i rozdzielnej postulował również Zbróg [zob. Zbróg 1999: 59]. Za jej ujednoczeniem na rzecz bezwyjątkowej pisowni łącznej opowiadał się także Marian Bugajski [zob. Bugajski 1999: 6], przeciwny reformom był natomiast Saloni [1996, 2005: 80–81]. Ogółem temat pisowni łącznej i rozłącznej, a w szczególności pisowni zaprzeczonych imiesłowów przymiotnikowych, był często poruszany oraz wzbudza liczne kontrowersje – kwestię tę omawia artykuł Bańki [2003].

- Awramiuk Elżbieta (2007), *O pożytkach płynących z wiedzy o historii ortografii*, „Białostockie Archiwum Językowe”, nr 7, s. 47–54. DOI: <https://doi.org/10.15290/baj.2007.07.03>.
- Bańko Mirosław (2003), *Słowniki ortograficzne w Polsce – fenomen socjologiczny*, „Prace Filologiczne”, nr 48, s. 7–32.
- Bugajski Marian (1999), *O stanie i potrzebach polskiej ortografii*, „Poradnik Językowy”, z. 7, s. 2–7.
- Dlaczego nie wziąć?* (2011), <https://tinyurl.com/3t4vrhd9> [dostęp: 31 marca 2022].
- Długosz-Kurczabowa Krystyna, Dubisz Stanisław (2006), *Gramatyka historyczna języka polskiego*, Warszawa.
- Dzienisiewicz Daniel (2019), *Błędy (orto)graficzne w rosyjskojęzycznych wiadomościach przesyłanych na kartach pocztowych*, „Studia Rossica Posnaniensia”, nr 44, s. 349–363. DOI: <https://doi.org/10.14746/strp.2019.44.1.33>.
- Dzienisiewicz Daniel (2020), *Czy zdrowie, szczęście i pomyślność stanowią podstawowe składniki formuł życzeń „bez względu na okazję”?*, w: *Wokół pewnego cytatu*, red. Katarzyna Wojan, Warszawa, s. 87–98.
- Dzienisiewicz Daniel (2021a), *Akty podziękowania w treści polsko- i rosyjskojęzycznych wiadomości przesyłanych na kartach pocztowych*, „Studia Rossica Gedanensia”, nr 8, s. 47–65. DOI: <https://doi.org/10.26881/srg.2021.8.02>.
- Dzienisiewicz Daniel (2021b), *Językowy obraz wartości w polsko- i rosyjskojęzycznych aktach życzeń przesyłanych na kartach pocztowych* [niepublikowana rozprawa doktorska], Poznań.
- Gruszczyński Włodzimierz (2001), *Czy normy językowe obowiązują w Internecie?*, w: *Zmiany w publicznych zwyczajach językowych*, red. Jerzy Bralczyk, Katarzyna Mosiołek-Kłosińska, Warszawa, s. 183–190.
- Jak włącza Kraków?* (2018), <https://tinyurl.com/2d93ayzy> [dostęp: 31 marca 2022].
- Jodłowski Stanisław (1979), *Losy polskiej ortografii*, Warszawa.
- Kaleta Radosław (2018), *Błędologia w glottodydaktyce białorutenistycznej*, Warszawa.
- Karaś Halina (dostęp 2022), *Mazurzenie*, w: *taż, Leksykon pojęć i terminów leksykologicznych*, <https://tinyurl.com/3u8jyrne> [dostęp: 31 marca 2022].
- Klemensiewicz Zenon (1935), *Walka o ortografię*, „Język Polski”, z. 2, s. 48–61, z. 3, s. 110–122.
- Klemensiewicz Zenon (1936), *Walka o ortografię*, „Język Polski”, z. 3, s. 81–93.
- Klemensiewicz Zenon (1999), *Historia języka polskiego*, Warszawa.
- Klemensiewicz Zenon, Lehr-Splawiński Tadeusz, Urbańczyk Stanisław (1981), *Gramatyka historyczna języka polskiego*, Warszawa.
- Malinowski Maciej (2003), *Dlaczego należy mówić wziąć?*, <https://tinyurl.com/26rzd5bp> [dostęp: 31 marca 2022].

- Malinowski Maciej (2018), *Ortografia polska. Kodyfikacja, reformy i zmiany pisowni (1830–2010) oraz jej recepcja*, Kraków.
- Obcy język polski, <https://obcyjezykpolski.pl/> [dostęp: 23 lipca 2022].
- Penkina Sofîâ Dmitrievna, Kovalenko Ekaterina Georgievna (2016), *Osobennosti raboty nad orfografičeskimi ošibkami v pis'mennoj reči mladših škol'nikov*, „Simvol Nauki”, nr 11, s. 165–168.
- Pietrzyk Dorota (2020), *Błędy językowe popełniane w pracach pisemnych przez polskich uczniów dyslektycznych kształconych w brytyjskim systemie edukacyjnym* [niepublikowana rozprawa doktorska], Warszawa.
- Piper Danuta (2003), *Współczesna polska ortografia w szkole na przykładzie gimnazjum*, Olsztyn.
- Polański Edward (2004), *Reformy ortografii polskiej – wczoraj, dziś, jutro*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego”, nr 60, s. 29–46.
- Saloni Zygmunt (1970), *Odbicie współczesnych tendencji w wymowie samogłosek nosowych w błędach ortograficznych uczniów*, w: *W służbie nauce i szkole*, red. Mieczysław Szymczak, Warszawa, s. 95–97.
- Saloni Zygmunt (1971), *O ortografii wypracowań*, „Poradnik Językowy”, z. 7, s. 462–471.
- Saloni Zygmunt (1996), *Głos w sprawie prawnej ochrony języka*, w: *O zagrożeniach i bogactwie polszczyzny. Forum Kultury Słowa*, Wrocław 1995, red. Jan Miodek, Wrocław, s. 71–83.
- Saloni Zygmunt (1998), *O sytuacji w polskiej ortografii*, „Poradnik Językowy”, z. 4–5, s. 37–41.
- Saloni Zygmunt (2005), *O kodyfikacji polskiej ortografii – historia i współczesność*, „Nauka”, nr 4, s. 71–96.
- Saloni Zygmunt (2009), *Udział Kazimierza Nitscha w pracach nad ortografią polską*, „Prace Językoznawcze”, nr 11, s. 229–236.
- Sweter (2002), <https://tinyurl.com/2p8k2phw> [dostęp: 31 marca 2022].
- Šaripova Natal'â Ūr'evna (2013), *Tipologiâ proâvleniâ dizorfografii u učašihšâ obšeobrazovatel'noj školy*, „Problemy Sovremennogo Obrazovaniâ”, nr 2, s. 152–159.
- Tokarski Jan (1978), *Traktat o ortografii polskiej*, Warszawa.
- Turek Przemysław (2018), *Błędy fonetyczne czy ortograficzne? Polscy internauci a ich problemy z polszczyzną*, w: *Współczesne aspekty badań nad językiem polskim. Teoria i praktyka*, red. Marcin Maciołek, Katowice, s. 236–253.
- Zagajewska Anna (2014), *Trudne słowa. Wybrane problemy ortograficzne w praktyce pisarskiej*, „Białostockie Archiwum Językowe”, nr 14, s. 277–289. DOI: <https://doi.org/10.15290/baj.2014.14.16>.
- Zakopane (2002), <https://tinyurl.com/2356vhzt> [dostęp: 31 marca 2022].
- Zbróg Piotr (1999), *Naruszanie normy ortograficznej i interpunkcyjnej w ogłoszeniach prasowych a pragmatyka*, „Poradnik Językowy”, z. 7, s. 51–59.

Daniel Dzienisiewicz

Spelling Errors in Postcard Messages

The aim of the article is to characterise the spelling errors observed in Polish postcard messages. The analysis of the source literature shows that so far little attention has been paid to errors occurring in unsupervised communication. For this reason, nearly 700 errors from around 3,000 texts sent via postcards in the second half of the 20th century were examined. The author discusses individual errors and presents their typology, concluding that the most common mistakes concern the conventional and historical principles of Polish spelling. This conclusion to a large extent confirms the results of previous research on the spelling practice of Polish speakers and the so-called “difficult words”.

KEYWORDS: spelling rules; Polish postcards; correspondence; corpus linguistics.

dr Daniel Dzienisiewicz – Instytut Etnolingwistyki, Wydział Neofilologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; zainteresowania badawcze: etnolingwistyka, pragmatyka językowa, genologia lingwistyczna, językoznawstwo korpusowe.